

PLATO'S EU

Filozofsko učenje
primijenjeno na online
okruženja unutar EU

Nacrt i primjer
za PRP2 radionicu:

“Prava i
odgovornosti:
društveni
ugovor /

“Kako možemo biti građani i potpisem
društveni ugovor?”

Co-funded by
the European Union

Version	Date	Comments
1	5.2.2023	<i>Prvi nacrt radionice razvijen za PRP2, ponuđen partnerstvu na reviziju.</i>
2		
3		
4		
Document title:	<i>“Rights and responsibilities: social contract / Who made me sign social contract?”</i>	
Date of issue:	1.3.2023	
Author(s):	<i>Ulrich Wollner</i>	
E-mail address:	ulrich.wollner@u mb.sk	
Contributors to document :	<i>PLATO'S EU partnership</i>	

Quality reviewer (if any)	<i>n/a</i>
Number of pages:	
Confidentiality status:	<i>For internal use of project partnership only</i>

SADRŽAJ

“PRAVA I ODGOVORNOSTI: DRUŠTVENI UGOVOR / TKO ME NATJERAO DA POTPIŠEM DRUŠTVENI UGOVOR?”	5
1. UVOD U TEMU	5
2. PRESJEK LEKCIJE	6
Ishodi učenja koji će se postići kroz radionicu:	6
3. RAZRADA LEKCIJE – AKTIVNOSTI RADIONICE.....	7
3.1. Prirodno stanje	7
3.2. Pristanak pojedinca	8
3.3. Društveni ugovor	8
3.4. New-age koncepti	8
3.5. Moderni koncepti	9
4. RASPRAVA.....	9
5. DODATNI IZVORI	10
6. ANNEX.....	10

0. DRAFT OF WORKSHOPS

“PRAVA I ODGOVORNOSTI: DRUŠTVENI UGOVOR / TKO ME NATJERAO DA POTPISEM DRUŠTVENI UGOVOR?”

1. UVOD U TEMU

Ova radionica će se fokusirati na pitanja političke filozofije. Konkretnije, bavit ćemo se pitanjima "Što je društveni ugovor?" "Koja je središnja ideja društvenog ugovora?" "Koji su preduvjeti za nastanak društvenog ugovora?" "Gdje tražiti porijeklo ove ideje?" "Koji su povijesni i društveni događaji utjecali na nastanak ovog koncepta?" "Koji su filozofi najopsežnije razvili ovu ideju?" "Ima li ovoj ideji mjesta u modernoj političkoj filozofiji?"

U prvom koraku saznat ćemo koji su politički događaji pridonijeli nastanku ideje društvenog ugovora. U drugom koraku upoznat ćemo najvažnije predstavnike teorije društvenog ugovora. Govorit ćemo o temeljnim razlikama između različitih koncepata. U trećem koraku usredotočit ćemo se na karakteristike najutjecajnijih modernih teorija društvenog ugovora. Konačno, ova će lekcija uključivati raspravu o tome koja bi načela ispitanici smatrali neophodnima za spremnost na potpisivanje društvenog ugovora? Predviđeno trajanje radionice je 90 minuta.

2. PRESJEK LEKCIJE

Aktivnosti učenja u ovoj lekciji osmišljene su tako da pokriju osnovna pitanja političke filozofije - posebno teorije društvenog ugovora. Već naslov nagovještava pitanje "Prava i odgovornosti - Društveni ugovor / Tko me natjerao da potpišem društveni ugovor?" ima za cilj navesti učenike na problematiziranje naizgled očitih stvari. Lekcija će započeti opisom središnje ideje teorije društvenog ugovora - legitimna moć je umjetni proizvod dobrovoljnog dogovora slobodnih aktera. Zatim ćemo prijeći na opis povijesnih i društvenih događaja koji su utjecali na nastanak ove ideje. Okarakterizirat ćemo najvažnije moderne koncepcije društvenih ugovora (T. Hobbes, B. B. Spinoza, J. Locke, J.-J. Rousseau, I. Kant). Usredotočit ćemo se i na koncepcije modernih političkih filozofa koji su se nadovezali na moderne autore i stvorili utjecajne ideje društvenog ugovora (J. Rawls, R. Nozick). Pitat ćemo se kako bi društvo funkcioniralo bez prihvaćanja pravila društvenog ugovora. Budući da je radionica sastavljena od niza aktivnosti, potrebno je nekoliko materijala i alata da bi se sve dovršile. Ako imate problema s osiguravanjem sve potrebne opreme, lako možete improvizirati (npr. koristiti prijenosno računalo umjesto pametnog telefona itd.)

Potrebni materijali: nekoliko listova bijelog papira (A3 ili A4), olovke, pametni telefoni, resursi o odabranim temama (vidi odjeljak 3.2. u nastavku), podatkovni projektor i projekcijsko platno

Ishodi učenja koji će se postići kroz radionicu:

- Učenici će steći bolje razumijevanje pojma društvenog ugovora;

- Učenici će bolje razumjeti središnju ideju društvenog ugovora;
- Učenici će se upoznati pod kojim je povijesnim i društvenim događajima nastao pojam društvenog ugovora;
- Učenici će steći svijest o značaju i relevantnosti koncepata društvenog ugovora za današnje vrijeme.;
- Studenti će imati pregled najznačajnijih pojmova društvenog ugovora u modernom i suvremenom razdoblju;
- Učenici će postati svjesni odgovornosti koju imamo kao građani.

3. RAZRADA LEKCIJE – AKTIVNOSTI RADIONICE

Lekcija se sastoji od pet aktivnosti koje su međusobno povezane. Svaki od njih opisan je u posebnoj pododjeljku.

3.1. Prirodno stanje

Za početak, zamolite grupe učenika da se pokušaju sjetiti države koja je prethodila ideji društvenog ugovora. Za inspiraciju ćemo im pustiti dio iz filma Gospodar muha.

Učenicima ćemo postaviti sljedeća pitanja za raspravu:

1. Čemu služe pravila?
2. Kako su ljudi funkcionirali u situaciji bez međusobno prihvaćenih pravila?
3. Što legitimira instituciju da dobije moć nad podanicima?
4. Koje koristi ljudi dobivaju obvezujući se na poštivanje pravila?

3.2. Pristanak pojedinca

Legitimna politička moć ovisi o slobodnom pristanku onih koji su joj podložni.

Na početku ove aktivnosti podijelite učenike u skupine. Učenici će u grupama raspravljati pod kojim bi uvjetima dali dobrovoljni pristanak na sklapanje društvenog ugovora. Koje bi im pogodnosti ovaj ulazak jamčio? Čega bi se bili spremni odreći? Biste li pristali na bilo kakav stupanj ograničenja upotrebe digitalnih tehnologija? Možemo li razgovarati o uvjetima društvenog ugovora ne samo osobno nego i u digitalnom prostoru? Ako da, pod kojim uvjetima? Oko čega bi se učenici u svakoj grupi složili?

3.3. Društveni ugovor

Glavna ideja teorije društvenog ugovora je da je zakonska (legitimna) moć umjetni proizvod dobrovoljnog dogovora slobodnih ljudi. Najveći razvoj ideja društvenog ugovora je svoj najveći razvoj doživjela u modernoj političko-filozofskoj misli (T. Hobbes, B. B. Spinoza, J. Locke, J.-J. Rousseau, I. Kant). U tom su razdoblju mnogi autori postavljali pitanje: Kako je moguće postojanje društvenog poretka?

Započet ćemo ovu aktivnost učenja dijeljenjem učenika u grupe od tri do pet. Zatim ćemo ih zamoliti da pokušaju okarakterizirati društveni ugovor vlastitim riječima, također na temelju pregleda dostupnih izvora kako na internetu tako i u dostupnim knjigama.

3.4. New-age koncepti

Najvažnije i najutjecajnije koncepcije društvenog ugovora nastale su u modernom razdoblju. Nastavnik će napraviti kratki opći uvod o razvoju društvenih ugovora. Za ovu aktivnost podijelite učenike u pet grupa. Studenti će se oslanjati na analize i interpretacije odabranih djela suvremenih teoretičara društvenog ugovora (*contractualists*): T. Hobbes, B. B. Spinoza, J. Locke, J.-J. Rousseau, I. Kant, na način da se svaka skupina usredotočuje na ideje jednog od ovih autora. Nakon predstavljanja rezultata analize, studenti će istražiti sličnosti i razlike u svakom konceptu. Oni će procijeniti slabosti i snage ovih ideja.

Nakon što grupe prezentiraju rezultate svog rada, pokušat ćemo s učenicima prodiskutirati o sljedećim pitanjima:

1. Koji se od analiziranih koncepata društvenog ugovora čini najopsežnijim?
2. Koji je koncept najmanje interno konzistentan?

3.5. Moderni koncepti

Nastavnik će istaknuti da je ideja o društvenom ugovoru ponovno oživljena 1970-ih. Oživljavanje ideje društvenog ugovora veže se uz rad Johna Rawlsa, na koji je Robert Nozick kritički reagirao. Prema oba autora, slobodni, ravnopravni i razumni ljudi, slijedeći samo svoje interese, dogovorili su se o pravilima funkcioniranja socijalne države.

Učenici će dobiti ulomke iz djela J. Rawsa i R. Nozicka.

Pitanja:

1. Koje prednosti, a koje nedostatke ove teorije imaju?
2. Biste li voljeli živjeti u društvu u kojem će i onima u najnepovoljnijoj situaciji biti zajamčen pristojan život?
3. Mislite li da je ideja paušalnog poreza pravedna?

4. RASPRAVA

Sljedeća pitanja mogu se koristiti za proširenje tema koje su istražene tijekom radionice:

- *Koje biste građanske dužnosti smatrali bitnima u društvenom ugovoru?*
- *Na što biste se bili spremni obvezati prilikom sklapanja društvenog ugovora?*
- *Koje biste se slobode bili spremni odreći da biste sklopili društveni ugovor?*

5. DODATNI IZVORI

- https://files.libertyfund.org/files/869/0161_Bk.pdf
- <https://plato.stanford.edu/entries/morality-definition/>
- <https://www.verywellmind.com/what-is-morality-5076160>
- <https://www.merriam-webster.com/dictionary/morality>
- <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/morality>
- [https://philosophynow.org/issues/152/The Enigma of Reason by Hugo Mercier and Dan Sperber](https://philosophynow.org/issues/152/The_Enigma_of_Reason_by_Hugo_Mercier_and_Dan_Sperber)
- https://www.motherjones.com/files/emotional_dog_and_rational_tail.pdf

6. ANNEX